

Peyami Safa'nın Aşk Oyunları Adlı Eserinde Popüler Edebiyat Ögeleri^{1*}

Feyzan Sakallı¹ & Erdem Dönmez²

* Bu yazı 29 Nisan 2023 tarihli TUDOB (Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Bilim Şenliği)'nde Peyami Safa'nın "Aşk Oyunları" Adlı Uzun Hikâyesi Üzerine Bir İnceleme başlığıyla sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi,

Orcid: 0009-0007-6678-875X

² Doç. Dr. ,Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Orcid: 0000-0003-3354-2351

Popüler Kültür

İnsanların yıllar boyunca dönem dönem ilgisini çeken farklı metalar yahut kültürel öğeler olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Bunların sebepleri kimi zaman kıtlık, göç, savaş ve pandemi olabileceği gibi kimi zaman da burjuva kesiminin ya da medyanın, bu ürünlerin reklamını yapıp insanlara lanse etmesidir. Bir diğer sebebi ise insan ruhunun cevherinde bulunan, varlığından soyutlayamayacağı zafiyet dolu hisleridir. Hangi yaşta ve konumda olursa olsun insanın dönüp bakmaktan ve yaşamaktan kendini alıkoyamayacağı duygular ve durumlar vardır. Günlük hayatın stresinden ve insanları kendi gerçekliğinden uzaklaştıran bu hisler; kadın erkek arasındaki çatışmalı ilişkiler, korkunun iç gıcıklayan zevki, gerilimin hissettirdiği canlılık, bir olayı aydınlatmanın, delilleri incelemenin keyfi, aksiyon, dedikodu, şeklinde sıralanabilir ve bu liste uzatılabilir. Popüler kültür bunun gibi çeşitli etkilerden beslenir. “Sanayi toplumuna geçişle popüler kültür ürünleri meta olarak tüketilmeye başlanmıştır. Popüler kültür, kapitalist üretim anlayışıyla, seçkin kültürü ve folk kültürünü dönüşüme uğratarak oluşmuştur” (Belge, 1982: 89). Dönemlerin maddi ve ruhsal ihtiyaçlarına göre şekillenen bu kavram kültürden kültüre değişkenlik gösterse de temelde ticarete hizmet eder. Bunlara göre tasarlanan ve çoğunlukla para kazanma kaygısıyla üretilen oyunlar, filmler, diziler, eşyalar ise popüler kültürün somut yansımalarıdır. “İnsanlar popüler kültür ürünlerini ‘aptallıkları’ndan ya da ‘kandırıldıkları’ için beğenmezler; popüler kültür, kitlelerin içinde yer aldıkları reel hayat nedeniyle yaşamak zorunda oldukları kültürdür. Bu nedenle, popüler kültür, kolektif bir yaşam deneyimidir” (Aymaz, 2004: 38). Popüler kültür, beraberinde bu kolektifliği de getirir. İçinde bulunulan haz ve hız çağında da neyin ne kadar süreyle popüler olduğu artık takip edilemez bir hal almıştır.

Popüler Edebiyat

Popüler kültürün etkilediği bir diğer alan da sanattır. Sanatın bir dalı olan edebiyatta da para kazanma kaygısı, ünlü olma çabası, ticaret hevesleri uğruna estetik ve yüksek kültür terk edilebilir. Popüler edebiyatla ilgili tartışmalar sadece bu yüzyılın meselesi değildir; Aristo’dan itibaren iki karşıt kutbu oluşturan popüler ve yüksek kültür karşıtlığı her dönem etkili bir çatışma olur. Söz gelimi Montaigne’e göre, yüksek sanatla halk sanatı arasındaki uçurum yersizdir. Halk sanatının küçümsenmesi ve yüksek sanatın erişilemez olması düşüncesini eleştirir. Pascal ise, sanatı gerçeklerden bir kaçış amacı görerek eğlence amaçlı kullanılmasını onaylamaz. İnsanın soylu güdülerle hareket etmesi gerekliliğini savunur (Cebeci, 2020: 255-256). Lowenthal’ın, 16. ve 17. yüzyılda Montaigne ve Pascal’ın fikirleri üzerine başlattığı bu tartışmaya bakılarak Don Quijote’un ortaya çıktığı dönemde sanat, kültür ve edebiyat tartışmalarının çatışmalı olduğu söylenebilir. Edebiyatın popülerleşmesinde 18. yüzyıl kritik bir öneme sahiptir. Bu yüzyıla kadar edebiyatla uğraşmak daha çok seçkinlerin işidir. Edebiyattan

para kazanmak doğru bulunmaz. Edebiyat bir üstünlük ve zevk işidir. 18. yüzyılın ortalarından itibaren sosyal yapı değişir ve farklılaşır (Ercilasun, 1997: 422). Teknolojik gelişmeler, Sanayi Devrimi, Fransız İhtilali, Aydınlanma Çağı gibi unsurlar sanatta yenilikleri, farklı düşünceleri de beraberinde getirir; Nermi Uygur'a göre 18. yüzyıl okuyucular ve yazarlar yüzyılı olur (Uygur, 1977: 109-110). Kapitalizmin popüler kültürü en hızlı ve rahat kullanabileceği, etkisi altına alabileceği türlü basım tekniklerinin de gelişmesiyle beraber üretim kolaylığı ve talep çokluğuyla edebiyat olmuştur. "Genellikle okuma bilen herkesin anlamasına açık yapıtlardır bunlar. (...) Sallantılı sözcük, karanlık deyim, kaypak söyleyiş, çokanlamlı değinme, uzun tümce, çetrefil üslup, dolambaçlı anlatım hiç de iyi karşılanmaz yığınca. Yığının kavrayamayacağı duygu ve düşünceleri dile getirmekten kaçınır bu edebiyat. (...) Her yönden yığının alışkanlıklarına göre ayarlanmış olan bir edebiyattır bu" (Uygur, 1977: 112-113). Popüler edebiyat eserleri diye adlandırılan yapıtlar, geniş okuyucu kitlesine hitap eder ve büyük ilgiyle karşılanır. Popüler eserlerin, genellikle satış rakamları yüksek olur, çok sayıda okuyucu tarafından talep edilen öğelerle donatılır ve geniş bir etkileşim sağlar. Ayrıca bu tür eserler farklı türlerde üretilebilir. Örneğin, aşk, gerilim, macera, bilim kurgu, polisiye en çok tercih edilenleridir. Bu eserler, genellikle sürükleyici bir kurguya, ilgi çekici fakat sığ karakterlere -hatta tiplere- ve akıcı bir anlatıma sahip olurlar. Popüler metinler tüm estetik sorunlarına rağmen toplumsal veya evrensel konuları ele alabilir, okuyucuları etkileyici hikayelerle büyüleyebilir. Para kazanmanın öncelikli amaç olduğu popüler edebiyat ürünleri geniş bir tanıtım kampanyasıyla desteklenir ve yayınevleri tarafından reklamları yapılır. Nitekim Peyami Safa'da bu doğrultuda popüler eserler kaleme almıştır. Popüler eserin sınırlarını keskin bir tanımla çizmenin pek mümkünatı yoktur. Genel kaniya bakılacak olursa popüler eserler edebiyat alanında çalışmalar yürüten kişiler tarafından daha az değerli olarak kabul edilebilir. "Kolay edebiyat" (Gülsoy, 2012: 35) bu tanımlamada da görüldüğü üzere daha basit bir edebiyat olarak ilan edilebilir. İncelemeye geçmeden önce popüler edebiyat eserlerinde bulunduğu tespit edilen maddelere bakmakta, incelemenin sağlıklı olması bakımından fayda vardır.

Nermi Uygur'un "yığın edebiyatı"yla ilgili tespitleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Kolay anlaşılabilir yapıtlardır. Genellikle okuma bilen herkese hitap eder.
2. Basmakalıp bir yapıya dayanır. Yığının kavrayamayacağı duygu ve düşünceleri dile getirmekten kaçınır.
3. Dil bakımından kolaylıkla aşına olunur. Çığırta kan adlar, merak uyandıran başlıklar öne çıkar. Konuşmalar sürükleyicidir. Gündelik dille kurulur. Abartılı nitelermeler dikkat çeker.

4. Sınırlı bir konu dağarcığına sahiptir. Aşk, cinayet, serüven en sık karşılaşılan temalardır.

5. Yığınca tutulan kahramanlar üretilir. Bu kişiler insan üstü güçlere sahip olabilir.

6. Biçim ve öz bakımından kolay anlaşılmayı tehlikeye düşürecek yeniliklerden sakınılır.

7. Yığın edebiyatının temel ölçüğü okuyucudur. Okuyucu nasıl istiyorsa öyle hareket edilir. bu bakımdan eğlence ve sanayinin bir kolu olarak kabul edilir (2021: 90-92).

Uygur'un tespitlerine ilave olarak Şaban Sağlık'ın *Popüler Roman/Estetik Roman* adlı kapsamlı çalışmasına dayanarak türün belli başlı özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Kapaklara çizilen resimler kışkırtıcı niteliktedir ve bu resimler genellikle açık saçık kadın resimlerinden ibarettir. Okur/müşteri, henüz içeriğini okumadığı romanla ilgili beklenti içerisine sokulur. Bu bağlamda yayıncılar, roman kapaklarına büyük önem verir.

2. Popüler romanlar genelde ilginç adlarla okuyucuya sunulur. Kapak resmi ile romanın adı arasında uyum olmasına özen gösterilir.

3. Popüler romanlar kitaplaşmadan önce çoğunlukla gazetelerde tefrika edilir ya da formalar hâlinde satılır.

4. Bu tür romanlarda anlatım tekniği olarak mektup, günlük, hatıra türlerinin imkânlarından geniş boyutta faydalanılır.

5. Ticari kaygıyla yazılan popüler romanlar çoğunluğu bir "seri" ya da "dizi" şeklinde sunulur.

6. Yazılması, dağıtılması, okunması ve etki alanı bağlamında estetik nitelikli romanlardan ayrılır. Genellikle edebiyat dışı kabul edilir.

7. Anlatılan olaylar gerçek hayattan kopuk, düşsel ve tesadüfidir. Buna göre kahramanlar da tek boyutlu olarak çizilir.

8. Ismarlama metinlerdir. Gazete sahipleri yazarlara ücret karşılığı roman yazdırıp tefrika halinde yayımlayabilir.

9. Romanın pazarlanması için reklam sektörü devreye girer. Böylece eser ve yazar metalaşır. Sektörün yapısına bağlı olarak çabuk ünlenip hızlıca unutulurlar.

10. Ticarî bir meta özelliği taşıdıkları için popüler romanlar ucuza mâl edilip satılır ve bu süreçte bol kazanç elde etmek amaçlanır.

11. Popüler romanlarda sanatın teknik ölçüleri ihmale uğrar. Romancı estetik hassasiyetlerden çok okuyucunun ilgisini göz önünde tutar.

12. Orta seviyede okur kitesini muhatap alır. Entelektüel mesajdan ziyade okuyucuyu eğlendirecek bir içerik yüklenir. Popüler romanlar zihinsel uyanıklık gerekmeden okunan eserlerdir.

13. Popüler romanlar, birbirinin kopyası gibi görünür. Bu yüzden okurlar, kurgunun sonunu tahmin etmekte güçlük çekmez.

14. Popüler romanlar bir kez okunmak için yazılırlar. Genellikle ikinci kez okunmazlar (2010: 118-128).

Şaban Sağlık, popüler romanların olay örgüsünün karakteristik özelliklerini uzun bir zaman dilimini kapsamaması, karakterlerin hırs, nefret, ihtiras gibi duygularının etkisinde kalması ve tek yönlü sunulan kişilerin bu özellikleri etkisiyle eyleme yönelmesi, fantastik öğelere yer verilmesi, kurgunun okuru yanıltmak amacıyla entrikalar içermesi, klişelerle yüklü kurgunun inandırıcılıktan uzak olması şeklinde sıralar. Popüler romanların olay örgüleri okurları yanıltma esasına dayanabilir. Örneğin masum bir kişi katil zannedilip göz altına alındığında bütün olaylar masum kişinin aleyhine dönebilir. Bu türden ikircikli durumlar romanın insani boyutunu güçlendirir (2010: 156-158). Umberto Eco, popüler romanların sorunsal romanların aksine barışa eğilimli olduklarını vurgular. Popüler romanlar okura düzenli bir dünya sunarken sorunsal romanlar okuru kendi kendisiyle savaşım içine sokar. Eco'ya göre popüler romanlarla sorunsal romanlar arasındaki en önemli fark budur. Geri kalan özelliklerin tamamı ortak olabilir (2021: 24) Oğuz Cebeci, “formül edebiyatı” şeklinde tanımlamayı tercih ettiği popüler romanların gündelik hayatın gerçeklerinden kaçış olanağı sağladığını, bu türün belirli ideolojilerin yaratıcısı ve doğrulayıcısı işlevinde olduğunu belirtir. Buna göre popüler romanlarda sunulan dünya, olması gerekenin temsilidir (2020: 3975-76). Nermi Uygur'un da vurguladığı üzere popüler edebiyatın üzerinde en çok yoğunlaştığı tür romandır. “Kötü romanlar”, “yığın edebiyatı”, “bayağı edebiyat”, “hafif edebiyat”, “hafif roman”, “bestseller (çok satan) romanlar”, “kitch roman”, “aşk ve kara sevda romanları”, “edebiyat dışı roman”, “kitle yazını”, “alt edebiyat”, “düzensiz edebiyat”, “basit eğlence edebiyatı”, “sevda romanı”, “köşk edebiyatı”, “yaygın roman”, “naif (acemi) roman”, “yoz sanat (roman)”, “işporta roman”, “demode roman”, “sözde romanlar”, “zina edebiyatı”, “çerçi edebiyatı”, “sınai edebiyat”, “halk romanı”, “tefrika romanı”, “roman noir (kara roman)”, “avam edebiyatı”, “magazinleşen edebiyat”, “magazinleşmiş roman”, “kaldırım hikâyeleri”, “edebiyat altı eser (roman)”, “aşk ve tahassüs romanları”, “yaygın edebiyat” (Sağlık, 2010: 119-120) Türk edebiyatında, izlerini Tanzimat dönemiyle beraber görmeye başladığımız popüler edebiyatta, öncü isim olarak Ahmet Mithat Efendi gösterilebilir. Meşrutiyetten sonra yayın hayatındaki hareketliliğin artmasıyla

beraber popüler edebiyat ürünlerinin neşredilmesi de hızlanmıştır. Bu dönemde yazarlar bir taraftan edebiyattaki bireyselleşme ve modernleşme ile alakalı yaşadığı krizleri yönetmeye diğer taraftan kalemlerini bir gelir kapısı haline getirmeye çalışmaktadır. Bu sebeple popüler edebiyata karşı yönelim artmıştır. Tanzimat ve Meşrutiyet döneminde bu eserler toplumun okuma oranlarına yükseltmeye yardımcı olmuşlardır. Cumhuriyet devrine bakıldığında da popüler metinlerde aşk macera gibi temaların yoğun bir şekilde kullanıldığı görülür. Peyami Safa da Cumhuriyet dönemi Türk Edebiyatının öne çıkan yazarlarından. Estetik kaygıyla ele aldığı eserlerin yanı sıra para kazanma kaygısıyla da yazmıştır.

Aşk Oyunları

1924 tarihli Aşk Oyunları, Peyami Safa'nın popüler nitelikli eserleri arasında sayılabilir. Peyami Safa, bu tür kurmacalarını daha çoğunlukla müstear isimlerle neşretse de yazarlık hayatının erken dönem ürünlerinden olan bu eseri kendi imzasıyla yayımlar. Daha önce Latin harflerine aktarılmayan eserin kütüphanelerden ulaşılabilen nüshasında dört sayfa eksik olsa da bu durum olay örgüsünü anlama ve popüler edebiyat öğelerinin tespit etme açısından sorun oluşturmamaktadır.

Yazarın Feridun Bey vasıtasıyla aktardığı bu hikayenin içeriği macera hile ve entrika dolu aşktır. *“Aşk bir futbol oyunudur. (...) Futbol, meydanlarda; aşk, salonlarda oynanır. (...) Her ikisinde de hücum edilir ve kaçılır; (...) bu sergüzeşt, eski dostlarımdan birinin taze taze başından geçen heyecanlı bir aşk maçının hikayesidir. Kendi başımdan geçmiş gibi yazıyorum ama, yalan. Bu sergüzeştin büyük bir meziyeti vardır: hem gülünç, hem hazin olması; büyük bir kusuru da vardır: benim tarafımdan yazılması.”* ifadeleriyle başlayan hikâye, merak unsurunu henüz metnin başında canlı tutar. Feridun Bey'in arkadaşı Fazıl defalarca ve ısrarla Feridun Bey'e bir kızdan bahseder. Bir akşam Fazıl Bey, Feridun Bey'i o kızın evine götürür. Bu evde devamlı olarak buluşmalar düzenlenmektedir. Daha doğrusu bu kızın -Zerrin'in- aşıkları sürekli bu eve gelirler ve piyano eşliğinde şarkılarla şiirlerle akşamlar geçirilir. Zerrin'in bir de teyzesi vardır. Zerrin'in hoppeliklerinin yanı sıra daha ağırbaşlı olarak kabul edebileceğimiz bu kadın hikayede, Zerrin, aşıklarını canından bezdirecek türlü oyunlar oynarken, onu sakinleştiren bir kadın tipi olarak yer etmiştir. Fazıl bu kıızı daha önceleri kendinden bile kıskandığı için Feridun'a bahsetmek istememiştir. Âdeta bir aşk illetine tutulmuş olan Fazıl yıllarca kadınlarla gönül eğlendirmiş, onları kendine aşık etmiştir. Bir aşka tutulmanın, onun için yalvarmanın kepezelik olduğunu düşünmektedir. Kızı teyzesinden üç kere istemiş olmasına rağmen kızın ona gülmesi de gururunu iyice incitmiştir ve gitmek istemektedir. Giderken de Feridun'a bu kızla bir ilişki kurabilme konusunda meydan okur. Zerrin aşıklarının gözünde çok farklı bir kadındır. Kimi zaman çocuksu bir edayla

hoplayıp zıplar şakalar yapar kimi zaman da çok olgun, ciddi ve hassas ruhlu bir tavır takınır. Fazıl, Feridun’u bu kıza karşı ihtiyatlı olması konusunda uyarır. Şinasi belki de aşıklarının içinde en toy olandır. Şinasi’nin aşk vurgunluğundan zihni pek yerinde olmadığı için -yahut önemsemediği bir rakip olarak gördüğü için- Feridun’a sürekli Hamdun Bey demektedir. Diğer bir aşığı ise Hamid Bey’dir. İleri yaşına rağmen genç görünme ve genç yaşama hevesindedir. Zerrin aşıklarının kendisine olan ilgisinin farkında ve onlarla âdeta dalga geçer gibidir. Hamdun Bey’in başından çıkarmamakta ısrar ettiği kırmızı bir fesi vardır. Zerrin bununla da alay etmektedir. Hatta bir keresinde horoz ibiğine benzettiği için ondan ısrarla horoz taklidi bekler. Her ne kadar hikayenin bir yerinde, Feridun Zerrin’in aslında dışarıdan sezilemeyen, derinlikli hassas bir ruhu olduğuna ihtimal verse de, Zerrin kendisine ilgi gösteren adamlardan sıkılan, kendisiyle ilgilenmeyen adamlara merak duyan, o adamlarda kendisiyle ilgilendiğinde bunalan çok klişeleşmiş bir tiptir. Feridun’un ona uzak, ilgisiz sadece gözlemleyen tavırlarını fark edip etrafında daha önce görmediği bir erkek olduğu için onunla ilgilenmeye başlar. Feridun Bey’in ilgisini hasta, ilgiye bakıma muhtaç bir kadın gibi nazlanarak çekmektedir. Tüm bu olaylar olurken Şinasi kıskanç bir hırsla devamlı olarak bu ikilinin nerelere gittiğini takip eder ve Feridun Bey’i tehdit eder. Feridun Bey başlarda uzak kalmaya çalışsa da Zerrin’e çekilmeye başlamıştır. Zerrin bir gün Feridun bey’i küçük düşürüp dalga geçtiğinde ve onu önemsemeye başladığında Feridun Bey de intikam alma girişiminde bulunur. Zerrin’in teyzesi ve Nemika ile Zerrin’i kışkırtmaya çalışır. Sürekli etrafında pervane olunmasına alışık olan Zerrin, bu olay karşısında Feridun ile daha fazla ilgilenir, aşığını kaybetmekten korkar. Zaten Zerrin’e aşık olan -ya da bir hırsla, gururla elde etmeye çalışan- Feridun Zerrin’in yakınlaşma isteğine tepkisiz kalamaz ve evlenirler. Hamdun Bey bu haberi alınca şehri terk eder, Şinasi yataklara düşer, Fazıl ise gittiği yerde “köylü kızı” addettiği biriyle evlenir. Hikaye, popüler bir edebiyat eserinde olması beklenen şekilde okuyucuyu huzursuz etmeyen, yoğun düşüncelere sevk etmeyen şekilde bitmiştir.

Aşk Oyunları ve Popüler Edebiyat

Peyami Safa’nın “Aşk Oyunları” eseri bir aşk macerasıdır. Kaçanın kovalandığı, taktiklerle dolu, yazarın da bir “*futbol maçı*”na benzettiği aşk, okuyucunun ilgisine sunulmuştur. Dönemi için kolay anlaşılabilir, herkesin kolay anlayacağı bir dil ve olay örgüsüne sahiptir. Tasnife geçilmeden önce genel anlamda popüler edebiyat öğelerine uygunluk anlamında taşıdığı özelliklere bakılacak olursa:

- Başlığı merak uyandırıcıdır. Aşk Oyunları ismi merak duygusunu ve romantizm hissini körükler.

- Konuşmalar sürükleyicidir. Diyaloglar akıp gider “Devamında ne olacak?” düşüncesi hakimdir.
- Karmaşık, yoğun teknikler yoktur. Düz bir anlatıma sahiptir.
- Kapak resmi ilgi çekicidir. Şaban Sağlık’ın dikkat çektiği biçimde “Açık saçık kadın resimleri” kullanılmıştır.

Kurmaca ve Olay Örgüsü

Popüler edebiyat eserlerinde olay örgüsü karmaşıklıktan uzaktır. Bu tarz anlatılarda önemli olan olaylardır, eylemlerdir. Okurken yormamayı, üzerine fazla düşünmemeyi amaçlar. Bu sebeple çoğunlukla ilerleyiş ya da sonuç tahmin edilebilir. Bir nevi bu özelliğiyle halk hikayelerine benzer. Temel bir iskeletten oluşan formül şeklinde kullanılabilecek kalıbı vardır. Kahramanlar olaylar değişse de metin kişilerinin başına gelenler birbirine yakınlık gösterebilir. Böylece üretilmesi de hızlı olan bir türdür. Eserlerdeki kişilerde duyguların yoğun ve büyük yaşandığı görülür.

“-Ah azizim, görmelisin, bu kızı görmelisin, bu kızı mutlaka görmelisin. Eminim ki ona tutulacaksın. Ona tutulmayan yok, onu sevmeyen, beğenmeyen yok; ona çıldırmayan yok.”

Bunun yanı sıra metinde başından sonuna kadar bir rakip aşık atışması okunmaktadır.

“Bunun üzerine, Şinasi’yle Hamid Bey, genç kıza iltifat yarışına çıktılar. Biri şairane teşbihler buluyordu. Öteki, muhayyilesi imdada yetişmeyince, geniş tavırlarla duygusunu ifadeye çalışıyordu.”

Aşıkları birbirine düşürme planları yapılmaktadır.

“Biri yaşlı kadın, beni sevecekti; öteki saf kız, beni sevecekti; ve böyle iki aşıkla şımardıktan sonra, Zerrin’e galip geleceğim mukakkaktı. Riyazi bir desturla ifade etmek lazım gelirse planım şu idi:

Zerrin+ Şinasi+ Hamid: Ben+ Zahide+ Nemika.”

Aşk, kıskançlık, hırs, hüznün, aksiyon içerikleri boldur.

“Aşk! Bilir misiniz aşk neye derler? Aşk bir mavzer kurşununun ismidir. Kulağıma eğilerek tamamladı:- Eğer Zerrin’in randevularına giderseniz, bu mavzer kurşununu beyninizde bulursunuz. Müthiş kıskancım ve peşinizi bırakmam.”

“Aşk Oyunları” metninde aşkın getirdiği rekabet, hırs, kıskançlık, hüznün net bir şekilde verilmiştir. Klişelerle ve entrikalarla doludur.

“Öyleyse bu kız, Fazıl’ın dediği gibi, anadan doğma fettandır. Birinin kendi için delirdiğini, ötekini iftihar ettiğini görmek isteyen bir hodbin. İhanetten ve hileden örülü, hain bir yaradılışı var. O halde, bu kıza karşı, onun kullandığı usullerle hucüm etmekten başka yol yoktur!”

Akış bozulmasın, okuyucu kaygılanmasın, bunalmasın diye masalları andıran olaylar yaşanır. Her şey çoğunlukla anlatıcı kişinin istediği, planladığı şekilde ilerler.

“Mühim bir noktaya dikkat: Nemika’nın Zahide Hanımla münasebetimden haberi yoktu.” (.....) “Mühim bir noktaya daha dikkat: Zerrin, benim teyzesiyle ve Nemika’yla muaşakamı da bilmiyordu. Plan mucibince bunu birdenbire ona hissettirecektim. Bir gece tesadüf yardımcı oldu.”

Zihni çok yormadan okunabilecek ona derin bir mesaj vermeyi amaçlamayan bir eserdir. Popüler romanların olay örgüleri okurları yanıltma esasına dayanabilir. Örneğin masum bir kişi katil zannedilip göz altına alındığında bütün olaylar masum kişinin aleyhine dönebilir. Bu türden ikircikli durumlar romanın insani boyutunu güçlendirir (Sağlık, 2010: 156-158).

“Zerrin’in muaşakadaki usulunu anlıyordum. Bu kız, ilk hamlede, aşkı bir “izzet-i nefis” meselesi şekline sokuyordu. Gayet basit: Evvela size ümit veriyor, âlâ, ona ısınıyorsunuz, derken sizinle istihza ediyor, tuhaf, şaşırıyorsunuz ve bu

yeni “sükut halı” zaafı, “izzet-i nefis” küskünlüğü içinde, iradenizin dümenini büsbütün onun eline teslim ediyorsunuz.”

Olaylar düz bir çizgide ilerler. Çok fazla mantık aranmaz. Popüler edebiyat eserlerinin kurmacası felsefi düşüncelere yönlendirmekten kaçınır, anlaşılmayı tehlikeye sokacak türden girişimlerde bulunmaz. Sınırlı bir konu ve olay etrafında döner. Karakterlerin derinliklerine inmez, ruh tahlilleri yapmaz, çok fazla kişi, mekan, zaman, olay görülmez. Konu bu eserde genel başlığıyla aşktır. Olaylar birkaç erkeğin bir kadına aşık olmasının etrafında şekillenir. İhanetler, intikamlar, kişiler, mekanlar hep bu aşk için, bu aşkı anlatmak içindir. Kaçanın kovalandığı bir aşk hikayesidir bu.

“Victor Hugo’nun meşhur sözü daima aklımdaydı: ‘Kadın bir gölge gibidir; takip etti

Sonu okuyucuyu üzmeden, kitabı kapattıktan sonra aklını kurcalamayan bir düzeyde bitmiştir.

“Zerrin’le, düğünümüz olduğu gün, onlar da nişanlanmışlardı. Fazıl’a bir telgraf daha çektim: ‘Yavrum, beni suret-i katiyede tebrik et. Zerrin’le evlendim.’

Yine telgrafla cevap verdi: ‘Sen de beni tebrik et, bir köylü kızıyla evleniyorum.’

Ah, ne ala...elbet Hamid Bey de kendine göre bir şey bulmuştur!”

Metinden örneklerle de görülmektedir ki; bu eser kurmaca yapısı ve olay örgüsüyle popüler edebiyat eseri minvalinde değerlendirilebilir. Duygular ön planda yer almıştır. Abartılı durumlar mevcuttur. Bir çırpıda okunabilecek akıcılıkta yazılmıştır.

Zaman

Olay örgüsünün ağırlık kazandığı popüler romanlarda zaman ögesi düz çizgisel bir yapıya sahiptir. Kurmacanın bir parçası olması bakımından estetik romanlardakine benzer işlevler yüklenen zaman ögesinin popüler romanlardaki ayırt edici özelliği, geniş bir alana yayılmasıdır. Kısa bir zaman aralığı yoğun bir dil çalışması gerektirdiğinden popüler romanlarda zaman, uzun tutulur; bir günü, bir haftayı anlatan zaman dilimleri çoğunlukla tercih edilmez. Savruk bir dile sahip olan yazar, zaman açısından kendisini kısıtladığında içeriği yoğunlaştırmak zorunda kalır. Bu nispetle olay örgüsü de büyük çatışmalardan uzaklaşır (Gültekin, 2014: 29). Bu eserde zaman popüler eserlerde görüldüğü gibi özetleme, zaman atlama tekniklerini kullanarak kronolojik bir seyirde ilerler.

“On gün Zerrin’in semtine uğramadım. Fakat bu on günü nasıl geçirdiğimi bir ben bilirim. Evvela, üç dört gün, öfkeden kendimi yedim. Hislerimin yaman feveranı içinde, muhakemem sakatlanmıştı.”

“Dört gün sonra onu ziyaret ettim.”

“Bu üç kadını, üç ay idare ettim. Nihayet, Zerrin’le evlenmeye karar verdim.”

Aslında uzun bir zaman alabilecek yaşanan tüm bu olaylar sanki bir çırpıda oluvermiş gibi verilmiş, okuyucuya uzun, karmaşık zaman tasvirleri sunulmamıştır. Bir gün sonra, dört gün sonra gibi zaman kavramları verilerek okuyucuyu uzun zaman dilimlerini tahayyüle zorlamamıştır. Geriye dönüş gibi karmaşık teknikler kullanılmamıştır. Zamanlarda mevsimlerde büyük sıçramalar yoktur. Mevsim yahut yıl kelimesi hiç geçmemiştir. Olaylar çoğunlukla akşam ve gece üzerinde ilerlemiştir. Birkaç yerde de sabah lafzı bulunur.

Mekan

Popüler romanlara sahne olan mekânlar sıradan yerler değildir. İstanbul’un dışındaki köşk ve sarayların yanı sıra terk edilmiş ıssız yerler sıklıkla tercih edilir; söz konusu köşk türü yerler de geleneksel hayattaki işlevini yitirmiş şekilde sunulabilir. Şaban Sağlık, popüler Türk romanlarında özellikle Suadiye, Büyükkada, Çamlıca, Boğaz ve Erenköy’ün sıklıkla kullanıldığını ifade eder. (2010: 162). Bu eserde de mekan olarak İstanbul’da, eğlencelerin düzenlendiği Zerrin’in evi, Feridun’un çapkınlıklarını yaptığı daire ve otel, sokak, kurbağalı dere bulunmaktadır. Karmaşık, yoğun, derin betimlemeli mekanlardan uzak durulmuştur. Etraftaki nesnelere ya da içinde buldukları havanın, yanlarındaki insanların fiziksel ve ruhsal tasvirlerinden ziyade en önemli olarak olay öne çıkartılıp, vurgulanmıştır. Mekan olarak gerçeklikten kopuk yerler tercih edilmemiştir. Bir iki sayılı mekan arasında geçen bu eser, genellikle Tanzimat Dönemi’nin mesire yerleri edebiyatı ile Servet-i Fünun Dönemi’nin salon edebiyatını birlikte vermiştir.

Eser popüler bir edebiyat metninde olduğu gibi İstanbul’da geçmiştir.

“Ben, iki güne kadar İstanbul’dan ayrılacağım. Anadolu’ya, Rumeli’ye, Avrupa’ya, Amerika’ya, neresi olursa, bir tarafa savuşacağım. Seyahat, insanın hayatında büyük bir yeniliktir. Her şeyi unutturur, bu kızı da bana unutturacak, amin.”

Metinde mekan kullanımlarında dahi heyecan verici unsurlar bulunmaktadır.

“Şöyle bir göz önüne getiriniz! Yağmurlu bir hava. Sokak dar, karanlık, meyhanelerden keskin bir şarap kokusu geliyor. Ben korkmuyordum.

Fakat...yanımdaki kadın, nihayet kadındı. Onu korumak için hızlı yürümeye mecburdum. Biz hızlı yürüdükçe, arkamızdakilerde hızlı yürümeye başladılar.”

Popüler edebiyat metinlerinde sıkça karşılaşılan salon edebiyatı burada da alıntılarda görüldüğü üzere kullanılmıştır.

“Bu sefer, evde kalabalık vardı. Salona girdiğim vakit...”

“Futbol, meydanlarda; aşk, salonlarda oynanır.”

“Ve birdenbire canlanarak ayağa kalktı, bitişik salona uçtu.”

“Burası neresiydi, bilmiyorum: korkunçtu. Sağ tarafımızda ışsız, bir hizada, karanlıktan hudutları seçilmeyen, siyah bir duvar gibi yekpare görünen evler vardı. Solumuz bir meydan. İleride, bir iki binanın gölgesi arasından, uzak bir sahilde ürperen ışıklar görünüyordu. Yeraltına inen karanlık bir yolda yürüyor gibiydik.”

“Bir yokuşa saptık. Bu daracık bir yolda, sol tarafında bir dere, yol boyunca uzanıp gidiyor. Simsiyah bir hava bu çukuru doldurmuştu ve derinliklerinden karışık, boğuk, uğultulu sesler geliyordu: kurbağalar, deli kurbağalar, sarhoş kurbağalar, keskin naraları ile koyu sükutu örseliyordu.”

Mekan üzerinden esere bakıldığında genel hatlarıyla heyecan verici mekan betimlemelerine rastlanır. Olaylar -Fazıl'ın ve Hamid Bey'in şehri terk etmesi dışında- İstanbul'da geçer ve yaşananlar çoğunlukla salonda yahut ürpertici, korku ve merak hissinin okuyucuya çağrıştırıldığı kurbağalı dere kenarında yaşanır.

Kişiler

Popüler romanlarda karakterler, Forster'ın “yalınkat” ve “yuvarlak” şeklindeki tasnifine göre ilk grupta değerlendirilebilir. Yalınkat roman kişisi, tek bir nitelik ve düşünceden oluşur. Yapısına birden çok nitelik girmeye başladıktan sonra kenarlarından kıvrılarak yuvarlaklaşmaya başlar. Yalınkat kişiler, romanda ne zaman ortaya çıkarlarsa kolayca tanınabilirler. Bu tür kişiler okuyucuya bir kez tanıtılırlar ve hiçbir zaman yazarın denetiminden çıkmazlar (2014: 107-109). Popüler edebiyat eserlerinde yalınkat kişilerden, genelde belli başlı özelliklerinden bahsedilen, derinliksiz, iç düşüncelerinden haberdar olmadığımız iki boyutlu karakterlerdir. Bu eserde her ne kadar olaylar Zerrin'in etrafında gelişmekte gibi görünse de özünde Feridun Bey'in hırs, iddia, intikam uğruna yaptıklarının ve Zerrin'i rakiplerinin içinden alıp evlenmesinin hikayesidir. Popüler edebiyat eserlerinde karakterlerin özellikleri derinlemesine verilmez. Öne çıkan bir kişi ve etrafındaki kişiler vardır. Bu eserde bu kişi hikayenin

başlarında Zerrin olsa da sonlarına doğru Feridun olarak yön değiştirmiştir. Bu tür eserlerde dikkati cezbeden karakter hariç diğerleri adeta bir dekorasyon gibidir. Ara ara ortaya çıkıp hikayenin ilerleyişindeki belirli görevlerini yerine getirdikten sonra kaybolurlar ve hatta bazılarının sonu bile belli değildir. Kötü kadın tiplmesi Zerrin, iyi kadın tiplmesi Nemika'dır. Erkek karakterlerde bu kadar kesin bir ayırım yoktur. Daha doğrusu ayırım yapılabilecek kadar bile derinleştirilmemişlerdir. Hepsinin ortak özelliği Zerrin'e aşık olmalarıdır. Şinasi adeta sarhoş olur, Fazıl aşkına karşılık alamamayı kaldıramaz ve şehri terk eder, Hamid Bey yaşına rağmen genç bir kızın maskarası olmaktan çekinmez, Feridun ise ilk başlarda önemsemediği Zerrin'e sonrasında aşık olur -ya da sahip olma hırsını aşk zanneder- .

“Mesela...bu Şinasi...bize ilk defa geldiği zaman, ne ince bir çocuktuk: ne ince...böyle...ne diyeyim?..bir porselen kadar nazikti. Ondan çok hoşlandım. Daha o gece, hani... fırsat olsaydı...ona her şeyi feda ederdim. Yüzüne baktıkça..yalnız..bir şey istiyordum: Başımı göğsüne komak. Fakat...bize üçüncü mü.. dördüncü mü ne..gelişinde...ondan soğudum. O zaman büsbütün üstüme düştü. Şimdi de... bilmem...sanki alıklaştı. Sonra öteki Hamid Bey...ne şen adam!.. Ve ne görgülü adam!.. Ne tatlı adam!... Yaşlı...ama, gençlerden fazla genç..sonra tecrübeli. Ben tecrübeli erkekleri çok severim. Bu adamdan da soğudum. Sonra bir başkası... ismini söylemeyeceğim...kibar bir genç..ağır, ciddi, zarif güzel bir genç...o beni çok oyaladı.

- Fazıl'dan bahsediyorsunuz.”

Şinasi aşıklarının içlerinde en küçük ve bu aşk uğruna deli divane olmuş kişidir. Eserde baskın olarak kıskançlık duygusunun bu karakter üzerinden işlendiği açıktır. Kalbinin hassasiyeti bakımından Nemika'ya yakındır denilebilir. Nitekim metnin sonunda Nemika ile nişanlanmıştır. Hamid Bey ileri yaşına rağmen genç olmak ve genç görünmek arzusundadır. Daha çok bu aşk hikayesinde güldürü öğeleriyle okuyucunun dikkatini çeken karakter denilebilir. Fazıl Bey çok fazla yer gezip türlü türlü aşk maceraları geçirmiş bir adam olarak Zerrin tarafından reddedilmeyi kaldıramayan bir kişidir. Eserdeki züppe tiplmesi olarak Fazıl Bey gösterilebilir.

Hamid Bey diğer karakterlerden farklı olarak detaylı betimlenmiştir. Hatta karikatürize edilmiştir.

“Hamid Bey de hoş adamdı: kırk yaşını geçkin, fakat hala yirmi yaşında bir genç gibi süsleniyor. Beyaz iskarpinler, beyaz pantolon, papyon boyun bağı, kenarlarından birkaç ustura yemiş bıyıklar, bir çakıyla yontulmuş gibi çentikli ve

tahta kadar sırt yüzünde, öbek öbek pudralar. Başından hiç çıkmayan kırmızı fesinin kenarında bir yumak gibi şişkin saçları da boyalı.”

“Hamid Bey, tepeden tırnağa kadar beyazlar giyinmiş, başında hep o biber gibi kırmızı fes, ayakta, hatiplere mahsus geniş tavırlarla bir şeyler anlatıyordu.”

“Hepimiz Hamid Bey’e bakıyorduk ve ansızın şaşırarak kaldık: Adamcağızın başından fesle beraber, kocaman bir takma saç ayrıldı, sarktı. Kulaklarının üstünde, saç yapıştırmak için kullanılmış zımk lekeleri vardı. Fakat, utancından, Hamid Bey’in başı kızardı, gurub eden bir güneşin rengini aldı!”

Feridun’un Zerrin için düşünceleri bu paragrafta daha açık bir şekilde görülür:

“Bu kız için susmak yoktu, söz dinlemek yoktu, hiçbir şeye, hiç kimseye acımak yoktu: Bir saniye durup dinlenmeden söz söylüyor, gülüyor, sığıyor, her şeyi ve herkesi tuhaf buluyordu. Ele avuca sığar şey değildi.”

Zerrin aşklarını kendisine deli eden onlarla oynamayı seven bir kadındır. Bir erkekten sadece ilk görüşünde hoşlanır sonrasında kendisine hemen bıkkınlık gelir. Onu seveni sevmez sevmeyeni, ilgilenmeyi kovalar. Klişelerle örülmüş bir tiptir. Zaten hikayenin sonunda da ona deli olan erkeklerin içinden, onunla çok ilgilenmeyen bir heves bir hırs uğruna elde etmeye çalışan Feridun ile evlenir.

Fazıl aşk konusundaki yeteneğine rağmen Zerrin’den etkilenmeyi, ondan sebep kalbinin mahvolmasını şu cümlelerle açıklar:

“Beni düşün, kadın işlerinde ne kadar ihtiyatlıyım, bilirsin; ben bile bu kıza yakalanıyordum. Sonra, kırk beş yaşında bir adam düşün, bütün Avrupa’yı gezip tozmuş, kadın işlerinde son derece pişmiş ve hız kazanmış bir adam da bu kıızı sevdi.”

“O zavallı Şinasi yirmi üç, yirmi dördünde, az kurnaz ve çok hassas bir çocuk, sahi, akli muvazenesini kaybetmiş. Dalgın gözleriyle hep Zerrin’e bakıyor. Yanında bulunduğu vakit, burnuna kolonya çeker gibi, genç kıızı derin derin kokluyor.”

Şinasi Zerrin’in Feridun ile evleneceği haberini alınca hasta olmuştur.

“Şinasi’de hastalanmıştı. Bir sinir doktoru onu tedavi ediyordu. Komşuların rivayetine göre, zavallı hasta, gece yarılarda evden çıkıyor, تنها yollara, çayirlara, tepelere koşuyor, tek başına haykırıp duruyormuş.”

O da sonrasında hasta bakıcılığını yapan ve onun ruhunu iyileştiren Nemika ile nişanlanır.

“Nemika, fedakar, iyi kalpli Nemika, hastanın baş ucundan ayrılmıyor, ona bir kız kardeş muhabbetiyle bakıyordu. Ne yaptı yaptı, galiba şiir okudu, Şinasi’yi tedavi etti.”

Zahide Hanım, Zerrin’in teyzesidir. İlk başta Zerrin’in taşkınlıklarını durduran mülayim bir karakter olarak görülür. Hikayenin devamında Feridun’un intikam alırken kullandığı aşıklarından biri haline gelmiştir.

“Zavallı dul kadınlar! Bunların kalpleri tambur gibidir: Bir mızrap dokundurunuz, kulağınızı koyunuz, uzun müddet ses verdiğini işitirsiniz. Bir dul kadın, ihtiyarlığa adım atmazdan evvel kendi gençliğinden ne kurabilirse kar sayan mahluktur. Zahide Hanım’dan bahsetmek istiyorum. Biçare kadın, kendisine bir gencin kur yaptığını görünce, pek çabuk teslim oldu.”

Ferhunde Hanım ise sadece bir iki defa görülen, Nemika’nın kız kardeşi olan kişidir.

“Zerrin ciddileşti, Ferhunde Hanım’a doğru yürüdü, rica etti:

-Biraz piyano çalar mısınız, hanım efendi, kuzum.

Bu arzuya hepimiz ortak olduk, Ferhunde Hanıma yalvardık, iyi kadın ayağa kalktı, bitişik salona doğru yürüdük.”

Popüler romanlarda idealize edilen başkişiler, genellikle gerçeklikten uzak biçimde abartılı yönleriyle anlatılır. Bir kadının güzel olduğunu söylemek için, salt güzelliğini anlatan bir dizi niteleme yan yana konur; bir erkeğin yakışıklı olduğunu söylemek için, yakışıklılık yansıtan tüm niteleme göstergeleri sergilenir. Böylece az çok iyi bir insan çok iyi, kötü yanları olan biri de kötünün kötüsü olur (Uygur, 2021: 90). Bu eserde bu teknik Zerrin üzerinde uygulanmıştır. Onun dışında diğer karakterlerin özelliklerine çok fazla değinilmez.

Anlatıcı ve Anlatım Teknikleri

Popüler edebiyat metinlerinde genellikle üçüncü şahıs anlatıcı vardır. Yazar, okuyucuya ulaştırmak istediği anlatıyı, kurgusal bir kişilik olan anlatıcı vasıtasıyla sağlar. Bu eserde anlatıcı aynı zamanda romanın kişilerindedir.

“Hamdi Bey kıpkırmızı oldu. Fakat Şinasi gülüyor, o gece, ilk defa gülüyordu.”

“Yalnız Zahide Hanımla Ferhunde Hanım, bir de Şinasi pek ciddidiler. Şinasi, hep o dalgın bakışlarıyla, derin iç çekişleriyle dinliyordu. Şiir bitince tabii alkışladık. Şinasi hiç kımıldamadı.”

“Fazıl, mehtaplı yolda, Şinasi'nin bir sinek gibi küçülen gölgesine bakarak mırıldandı: 'Deli!' ”

Metinden örneklere bakıldığında da üçüncü şahıs anlatıcı kullanımı saptanabilmektedir.

Anlatıcının önceden arkadaşının başından geçmiş bir olayı kendi hatırası gibi anlatarak başladığı görülür.

“Bu sergüzeşt, eski dostlarımdan birinin taze taze başından geçen heyecanlı bir aşk maçının hikayesidir. Kendi başımdan geçmiş gibi yazıyorum ama, yalan. Bu sergüzeştin büyük bir meziyeti vardır: hem gülünç, hem hazin olması; büyük bir kusuru da vardır: benim tarafımdan yazılması.”

Anlatıcı aynı zamanda roman kişisi de olduğu için yer yer birinci tekil şahıs kipine de başvurmuştur.

“Ben, kanepede, Zahide Hanım'la yan yana oturuyordum. Öteki tarafıma da Nemika'yı çağırdım. Farkındasınız ki maşukalarımın ortasındayım. Şinasi'yle Hamid Bey'in Zerrin'i böyle methetmelerinden sıkılmış gibi göründüm.”

Anlatıcının taraflı bir tutum takındığı görülür. Duygularını da anlatıya karıştırmaktadır. Popüler edebiyatta bu durum onu biraz daha geleneksel anlatı tipine de yaklaştırır.

“İyi kalpli Nemika ise hiç böyle değildi. Yüzümü bile görmüyor, Fikret'in şiirlerinden alınmış kelimelerle, bana aşk mektubu gönderiyordu.”

“Hamid Beyle beraber çıktık. Hoş zat, yolda, sırtımı okşadı:”

“- Onu ilk görüşümde anladım. Hisli bir genç olduğuna eminim.”

Popüler edebiyatın bir özelliği de mektup günlük gibi tekniklerden yararlanmaktır. Anlatının gerçekçi görünmesi kaygısıyla kullanılan bu tekniklerin yanında bir de hatıra vardır. Anlatılan bu hikaye bir hatıradır. Eserde de dönemin popüler iletişim araçlarından olan telgraf kullanılmıştır.

“Fazıl'a iki kelimelik bir telgraf çektim: 'Dert ortağınız!' Telgrafla cevap verdi: 'Allah afiyet versin!' ”

“Fazıl'a uzunca bir telgraf çektim: 'Artık senin dert ortağın değilim. Zamanın en mesudlarından biriyim. Rüyanda bin defa gördüğün saadete

kavuştum. Tefsilat postada, beni tebrik et.’ Yine telgrafla şu cevap geldi: ‘Allah cezanı versin!’ ”

“Fazıl’a bir telgraf daha çektim: ‘Yavrum, beni suret-i katiyede tebrik et. Zerrin’le evlendim.’ ”

Yine telgrafla cevap verdi: ‘Sen de beni tebrik et, bir köylü kızıyla evleniyorum.’ ”

Dil ve Üslup

Popüler eserlerde dil daha yalın ve sadedir. Söz sanatlarından mücerrettir. Ağır, ağıdalı dilden kaçınılır. Eserde okumanın ve anlamının kolay olduğu kısa cümleler ve diyaloglar bulunur. Fakat bu eserde dikkat çeken bir nokta da, tezyif edilen Nemika karakterinin dilidir. Adeta divan edebiyatı şiirlerinden çıkmış bir tip resmedilir. Namık Kemal’in İntibah romanında yaptığı Çamlıca tasviri misali bu eserde de bir Divan Edebiyatı vurgusu mevcuttur. Nemika Hanım’ın Divan şairi gibi konuşması eserde oldukça gülünç bir şekilde lanse edilmiştir.

“Nemika’da aynı şeyleri söylüyordu:

- Ruhumda bir azab-ı müellim var. Bana öyle geliyor ki Zerrin’le konuşuyorsun. Eğer böyle bir şey hissedersen ikinizi de öldürür, gençliğinizi tebah ederim.

- Garam-ı şebabımızı böyle endişelerle bi-huzur etmeyelim!! Cumaya bizim eve gel, kimseler yok, baş başa kalırız!”

Anlaşılması ve okunması kolay, basit, kısa cümlelere ve diyaloglara bolca yer verilmiştir.

- Başım dönüyor! Dedi.

- Şuraya azıcık uzanınız. (...)

Soruyordum:

- Niçin hastalandınız? Her zaman olur mu bu yoksa? Bu... baş dönmesi?

Biraz evvelki hüviyetini büsbütün unutturan koyu bir ciddiyetle mırıldandı: - Olur...ama...her zaman değil.”

Hem hareketleriyle hem de konuşmasıyla bir komedi unsuru haline getirilen Nemika bu hikayedeki, en iyi kalpli ve saf kadın olarak karşımıza çıkar.

“-Biraz izin veriniz de, Nemika Hanım size güzel bir şiir okusun!

Nemika Hanım da, meğerse şiir okumaya pek hazırmış: omuzlarını bir sağa indirdi , bir sola indirdi, çarçabuk tuhaf bir selam verdi, kurulmuş bir makineli bebek gibi, az tabii hareketlerle şiirini okumaya başladı. La sesi ve tavırları, kantocu Perviz Hanım'a benziyordu. Avuçlarını, parmaklarını açıyor, göğsüne hafifçe vuruyor, kollarını uzatıyor, kapatıyor ve başka hiçbir tavır yapmıyordu. Kelimeleri de Perviz Hanım gibi telaffuz edişi vardır: “Ben” diyeceği yerde, “ban”, “denizden” yerine “danizdan” diyordu.

Hepimiz gülmek için dilimizi ısıtıyorduk. (Bu iyi bir çaredir.)”

Görülmektedir ki dil ne kadar sade tutulsa da karakterler ne kadar yüzeysel olsa da; Hamid bey gibi karikatürize ve Nemika Hanım gibi komedi unsuru taşıyan kişiler de vardır. Peyami Safa bir parodi mi yapmak istemektedir yahut dönemin okuyucu kitlesinin arzularına karşılık olsun, dikkat çeksin diye mi böyle bir yola başvurmuştur bu da ayrı bir düşünme meselesidir.

Sonuç

Popüler aşk romanları formüllü yapıya dayanarak estetik örneklerinden ayrılır. Berna Moran, bu formüllü yapıyı genç kız ile erkeğin arasında aşkın doğuşu; sevgililerin ayrı düşürülmesi; sevgililerin birbirlerine kavuşabilmek için verdikleri savaşın; evlilik ya da ölümle bitişi şeklinde sıralar (Moran, 2005: 29). Bu hikayede de rakipler arası paylaşılamayan bir kadın ve rakiplerin birbiri için savaş verdiği bir aşk görülür. Şaban Sağlık, popüler roman karakterlerinin hırs, nefret, ihtiras gibi duygularının etkisinde kalması ve tek yönlü sunulan kişilerin bu özellikleri etkisiyle eyleme yönelmesi, kurgunun okuru yanıltmak amacıyla entrikalar içermesi, klişelerle yüklü kurgunun inandırıcılıktan uzak olması şeklinde sıralar. Popüler romanların olay örgüleri okurları yanıltma esasına dayanabilir. Örneğin masum bir kişi katil zannedilip göz altına alındığında bütün olaylar masum kişinin aleyhine dönebilir. Bu türden ikircikli durumlar romanın insani boyutunu güçlendirir (Sağlık, 2010: 156-158). Bu hikayede de karakterler aşk, hırs, intikam, kıskançlık, öfke, gurur gibi hisler altında ezilir ve hemen eyleme geçer. Psikolojik buhranlar uzun sürmez, yüzeysel bir şekilde duygu geçişleri yaşanır. Yine aynı şekilde entrikalarla örülü bir olay örgüsü bulunmaktadır. Taktikler, hileler, yalanlar, ihanet. Yanıltma öğeleri bulunur. Zerrin'in masum, hisli bir kadın olduğuna inandırılmaya başladığımız anda aslında aşklarının kalbini yakan, onlarla oynayan bir kadın olduğu görülür. Bu tarz olaylarla hem gündelik hayatta sıkça karşılaşılır hem de farklı kitaplarda benzer kurgulara rastlanabilir. Alınmak ve okunmak için çok çaba sarf eden, okuyucunun suyuna giden bu eserler, kapağı açıldığı an itibariyle hiç zorluk çıkarmadan bitiverirler. Alınana kadar kapağıyla, başlığıyla kendini merak ettiren

bu eserler, okunurken klişeleşmiş fakat merakı cezbetmekten de geri kalmayan olaylar ve tipler silsilesidir. Tarih gibi insani duygular da, tekerrür halindedir. Bir daha düşmeyeceğim denilen o hislerin kuyusunda bulur insan kendini. O yüzden tekrar tekrar benzer haberler, diziler taşınır ekrana. Geniş bir kitle hiç rahatı bozulsun istemez, ekstra bir şey düşünmek istemez. Stabil hayatı onun için yeterlidir. Onu rahatsız edecek filmleri açmaz, tartışmalara girmez. İşte bu kitle var oldukça da popüler sanat eserleri varlığını daima koruyacaktır. Çünkü her malın bir alıcısı olduğu gibi her popüler sanat eserinin de belli kitlesi vardır. İnceleme sonucunda şöyle bir soru da akıllara düşebilir. Aşk Oyunları eseri popüler bir aşk macerasından ziyade, popüler aşk maceralarının bir parodisi niteliğinde olabilir mi? Bir ihtimal kendi adıyla yazmaktan çekinmeme sebebi de bu olabilir. Adından da anlaşıldığı üzere aşkı bir oyun, bir stratejiler yumağı olarak ele alan bu esere popüler edebiyat öğelerine ve amacına uygunluğu sebebiyle popüler bir edebiyat metnidir.

Kaynakça

- Aymaz, Göksel. (2004). Popüler Gerilim. İstanbul: Yeni Hayat Yayınları.
- Belge, Murat. (1982). “Popüler Kültür Politikalarına Giriş”, Yazko Çeviri, Kasım-Aralık, 89.
- Cebeci, Oğuz. (2020). Edebi Zevk Yargısı. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Ercilasun, Bilge. (1997). Yeni Türk Edebiyatı Üzerine İncelemeler. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gülsoy, Murat. (2012). “Kim Korkar Popüler Edebiyattan?”, Notos Öykü, S. 34, Haziran-Temmuz.
- Gültekin, Mustafa. (2014). Bir Popüler Romancı Olarak Vâlâ Nureddin. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.
- Moran, Berna. (2005). Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış-1. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sağlık, Şaban. (2010). Popüler Roman-Estetik Roman. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Storey, John. (2023). Kültürel Teori ve Popüler Kültüre Giriş. Bilge Kültür Sanat
- Uygur, Nermi. (2021). İnsan Açısından Edebiyat. İstanbul: YKY.